

“Helst skal man have en god barndom”

40 børns fortællinger om et liv med særlige vilkår

Børnenes rapport til FN's Komité for Barnets Rettigheder 2010

ALLE BØRN HAR RETTIGHEDER

Børnerådet

“Helst skal man have en god barndom”

40 børns fortællinger om
et liv med særlige vilkår

Børnenes rapport til
FN's Komité for Barnets Rettigheder
2010

**”Helst skal man have en god barndom”
- 40 børns fortællinger om et liv med særlige vilkår**
Børnenes rapport til
FN’s Komité for Barnets Rettigheder
2010

Redaktion

Lisbeth Zornig Andersen, formand for Børnerådet
Annette Juul Lund og Flemming Schultz,
Børnerådets sekretariat

Tekst

Stine Lindberg,
Børnerådets sekretariat

Kvalitative interviews

Stine Lindberg,
Børnerådets sekretariat

Udgiver

Børnerådet
Vesterbrogade 35A
1620 København V
Tlf. 33 78 33 00

Grafisk design

Oktan, Peter Waldorph

Tryk

Socialministeriet og
Rosendahl Schultz Grafisk

ISBN: 87-90946-51-0

1. oplag, maj 2010

Rapporten kan downloades
eller bestilles via www.brd.dk.
Rapporten er gratis. Dog betales
ved forsendelse et ekspeditions-
gebyr på kr. 25,- og porto hvis
forsendelsen overstiger kr. 16,50.

Børnerådet vil gerne sige tak til alle de børn, som har deltaget i interviews og fortalt os om deres liv. Vi er glade for og stolte over, at de har indviet os i deres oplevelser og tanker om det at være barn i deres situation. Herudover vil vi også gerne takke alle de voksne, som har hjulpet os med at møde børnene.

Det gælder Marie Møller Christensen, leder af ”Børnetræet” på Kvindehjemmet; Susanne Larsen, børnerådgiver på Dansk Kvindesamfunds Krisecenter; Lene Schou, forstander på julemærkehjemmet Kildemose; Inge Marie Nielsen, sekretariatsleder i Børnesagens Fællesråd; Henrik Rune Holst, forstander på Den Flyvende Hollænder; Kaj Birkkjær Lauritzen og Peter Jørgensen, forstander og viceforstander på Stevnfortet; Anne-Mette Bjerregaard Pedersen, afdelingsleder i BU center Avnstrup; Signe Højsteen, Danske Handicaporganisationer og Brian Lund fra foreningen SAVN.

Indhold

Indledning / 5

Børn i familier med få penge / 9

Børn med overvægt / 13

Børn som har oplevet vold i hjemmet / 17

Børn med handicap / 21

Børn på asylcenter / 25

Børn på kant med loven / 29

Børn af fængslede / 33

Indledning

I denne rapport giver en række børn deres perspektiv på, hvordan livet opleves, når man er barn "med særlige vilkår". Børnerådet har talt med 40 børn¹, som på vidt forskellige måder har vanskeligere vilkår end flertallet af børn i Danmark. Mens børnenes fortællinger på den ene side er unikke, afspejler de på den anden side andre udsatte børns vilkår, og i kraft heraf giver de en stemme til en stor gruppe af udsatte børn i Danmark.

Børn med særlige livsvilkår er en broget skare af børn imellem nul og atten år. Det er børn, som har ekstra brug for omsorg og opmærksomhed og for voksne til at tale deres sag. I denne rapport har følgende syv børnegrupper fået ordet:

- Børn, som lever i fattigdom
- Børn, som lider af overvægt
- Børn, som har oplevet vold i hjemmet
- Børn med handicap
- Børn af asylansøgere
- Børn og unge involveret i kriminalitet
- Børn med en forælder i fængsel

Der er to grunde til, at valget er faldet på netop disse grupper af børn. For det første er mange af disse børns forhold behandlet i Børnerådets hovedrapport til FN's Komité for Barnets Rettigheder 2009², hvor rådet peger på en række forhold, der bør forbedres for især udsatte børn. Det er væsentligt for Børnerådet at sikre, at de berørte børns

eget perspektiv også bringes med ind i diskussionen om, hvordan deres forhold kan forbedres.

For det andet er det Børnerådets vurdering, at disse børnegrupper ikke tidligere, i nævneværdig grad, er blevet hørt i den offentlige debat.

Den viden, vi voksne har om børn, er i bedste fald blot et supplement til børnenes egen viden om deres liv. Det er stadig vigtigt, at voksne børneeksperter udtaler sig på et sikkert fagligt grundlag, men det er kun børnene selv, som ved, hvordan det *opleves* at være barn. Den viden, mener vi, er vigtig at have med i arbejdet for børns vilkår og rettigheder. Derfor giver Børnerådet dem nu en stemme i forbindelse med vores afrapportering til FN's Komité for Barnets rettigheder.

Børneliv i Danmark anno 2010

De fleste børn i Danmark har det godt. De har familier, der støtter dem, gode venner og et godt forhold til deres lærere. De bor i familier med råd til fritidsaktiviteter, computere, mobiltelefoner og nyt tøj. De oplever, at de er dygtige i skolen og synes selv, de er glade og fulde af energi. Sådan ser de overordnede tendenser ud, når vi ser på resultaterne fra en netop afsluttet undersøgelse i Børnerådets Børne- og Ungepanel.³

1 I rapporten optræder børnene med opdigtede navne. Deres rigtige navne er kendt af Børnerådet.

2 Børnerådets Rapport til FN's Komité for Barnets Rettigheder. Supplerende rapport til Danmarks 4. periodiske rapport. Børnerådet, 2009. Rapporten kan læses på www.brd.dk/fn-konvention/dokumenter

3 1841 børn i 92 fjerdeklasser i hele Danmark indgår i Børnerådets Børne- og Ungepanel. Fra de i august 2009 startede i fjerde klasse og til de 3 år senere går ud af 6. klasse, vil de 2-3 gange årligt besvare et elektronisk spørgeskema fra Børnerådet. Her spørger vi børnene om deres syn på og oplevelser med en lang række forskellige emner. Den første undersøgelse i det nyetablerede børnepanel tegner et bredt billede af de 9-11årige børns liv. Undersøgelsens resultater er beskrevet i rapporten "Portræt af 4. klasse - 2009", som udkom i marts 2010.

Men billedet er ikke entydigt positivt. Undersøgelsen viser nemlig samtidig, at en betragtelig gruppe af børn mistrives i skolen og i hjemmet. Ni procent er sjældent eller aldrig glade for at gå i skole. Hver tiende elev har været ked af det eller bekymret inden for den sidste uge. Seks procent af børnene føler sig altid eller ofte ensomme, mens ni procent aldrig, sjældent eller kun en gang imellem synes, at deres forældre er der for dem. Og de børn, der oplever sig selv som fagligt svage, har i vid udstrækning også problemer i familien, blandt vennerne og i andre sammenhænge.

Tidligere undersøgelser i Børnerådets Børne- og Ungepanel er kommet til lignende resultater: Op mod 15 procent af børnene i Danmark mistrives af forskellige grunde. De lever hver især under vilkår, som gør deres liv sværere end deres kammeraters. De har det til fælles, at deres forældre og øvrige omgivelser ikke i tilstrækkelig grad har været i stand til at give dem trygge, sunde og udviklende opvækstbetingelser. Det er de børn og unge, som i mange sammenhænge betegnes som særligt udsatte eller sårbare.

Et børneperspektiv[er]et perspektiv, der går ud fra børns oplevelse, tager børn alvorligt, lytter alvorligt til børn og ikke mindst: ser børn som vigtige aktører i den proces, der handler om at de får et godt liv. Børneperspektivet er udtryk for den bevidste strategi at se børn som ligeværdige medspillere. Kun en indsats baseret på et børneperspektiv vil bidrage til at styrke børnenes egen evne til at mestre livet og de udfordringer, de møder.

(Per Schultz Jørgensen, Udsatte Børn – et helhedsperspektiv, 2008)

Selvom de 40 børn, som Børnerådet har talt med, er forskellige og har forskellige vilkår, ses på tværs af deres fortællinger en række fælles udfordringer. Som alle andre børn ønsker de at være en del af fællesskabet, have venner og trives i skolen. Men en stor andel af børnene fortæller, at de ikke bryder sig om skolen, ikke kan lide deres lærere, og at de føler sig mobbet.

Når mobning rammer de mest skrøbelige

At være anderledes, blive udstødt eller blive drillet er nogle af de oplevelser, der går igen i de 40 børns fortællinger. De beretter blandt andet, at de føler sig udenfor og som 'outsidere'. Mobning rammer mange udsatte børn, men skal man tro den seneste mobbeforskning, handler det i sidste ende ikke om, at børnene er tykke, sidder i kørestol, har en far i fængsel eller at familien ikke har råd til mærkevarer. Mobning er først og fremmest tegn på manglende tolerance og omsorg i de omgivelser, barnet færdes i, fx klassen. Det er tit udtryk for en bestemt klassekultur, som bygger på eksklusion snarere end inklusion, og hvor det at være anderledes derfor let bliver vendt imod en. Selvom mobning ikke *kun* rammer resurssvage eller anderledes børn, er det ganske ofte dem, som står for skud, når der skal findes et mobbeoffer i en klasse.

Det bliver nemt en glidebane at begrunde mobning alene ud fra en forståelse af særlige karaktertræk ved mobbeofferet, fordi det fjerner fokus fra konteksten. Men *når* og *hvis* der er mobbekultur i en klasse, er det ofte sådan, at sårbare børn står ekstra svagt. Børn kan også være særligt sårbare, når de rammes af alvorlige sociale begivenheder som fx skilsmisse eller dødsfald i familien. Meget peger på, at børn, der på den ene eller anden måde er "i underskud", i højere grad er i risikozonen for at blive mobbet, end børn der trives. Når ens far sidder i fængsel, når man oplever vold på hjemmefronten, eller når man er tyk og føler

sig frastødende, kan det have betydning for trivsel og få konsekvenser for selvværdet. Og når klassekulturen ikke er inkluderende og rummelig, bliver det lave selvværd let udslagsgivende for mobningen. Sådan kan børnenes personlige situation eller historik altså på forskellige måder spille ind og forstærke problemstillingen omkring mobning. Og netop det er mange af børnenes beretninger eksempler på.

Så længe den sociale kontekst ikke støtter op om de anderledes og socialt udsatte børn, fastholdes de i en stigmatiseret og udsat position. En udsat position, som både mærkes i deres nære sociale landskab, hvor fx mobning udspiller sig, og i en større samfundsmæssig sammenhæng, hvor konsekvensen på sigt kan være manglende uddannelse, dårlig mental sundhed, arbejdsløshed, kriminalitet osv.

Store ansvar på små skuldre

Et andet tværgående tema i de 40 børns fortællinger handler om, at børnene ofte påtager sig store ansvar – deres alder taget i betragtning. Karakteren af de ansvar, børnene påtager sig, er vidt forskellig, og de afhænger af de vilkår, børnene lever under. I et asylcenter mødte vi fx børn, som på trods af, at de selv er tyngede af deres usikre situation og en traumatiserende fortid, sørger for ikke at dele deres bekymringer med deres mødre. De ignorerer egne behov og skjuler bedst muligt, når de selv er kede af det, fordi de føler ansvar for deres mødres mentale tilstand. I vores interviews med børn, der lever i fattige familier, drejede ansvarsfølelsen sig om familiens økonomi. Børnene sørgede for ikke at bede om ting, og et par af børnene havde ligefrem fået ansvar for at styre deres egen økonomi, dvs. betale egne telefonregninger, tøj, restaurantbesøg mm. Set i forhold til børnenes jævnaldrende, er det et stort ansvar at bære. Og børnene fortalte da også, at de følte sig "mere voksne" på den måde.

Men hvornår er det godt at være *mere voksen*, når man stadig er barn? En af de unge, Børnerådet har lavet interview med, og som har haft en barndom uden stabile voksne, taler om, at børn ikke skal have de voksnes ansvar. "De skal have lov til at være børn," siger han. Men mange af de børn, der betragtes som udsatte, er det netop, fordi deres forældre har haft svært ved selv at løfte ansvaret for børnenes sundhed og trivsel. På forskellige måder ender børnene derfor med at påtage sig en del af det ansvar, forældrene ikke magter.

Børnerådet mener, at det er en samfundsopgave at sikre disse børn ordentlige opvækst- og udviklingsmuligheder. Offentlige myndigheder, institutioner, professionelle voksne omkring børnene, civilsamfundet og nærmiljøet har til sammen ansvaret for at sikre børnenes velfærd, dér hvor børnenes forældre ikke kan løfte opgaven.

De 40 børns fortællinger i rapporten her viser klart og tydeligt, at der er god plads til forbedring i dette arbejde.

Børn i familier med få penge

Omkring 60.000 børn i Danmark lever i fattigdom. Alexander på 14, Morten på 15, Sanne på 12, Jasmin på 14 og Thomas på 16 år er fem af dem. Deres mødre har søgt om penge via et særligt stipendieprogram for enlige mødre for at få råd til at forsørge sig selv og børnene. Herigennem mødte Børnerådet de fem børn.

Når manglen på penge sætter begrænsninger for fællesskaber

Alle fem børn oplever, at manglen på økonomiske midler sætter grænser for, hvad de kan få, og hvad de kan deltage i, når de sammenligner sig med deres klassekammerater. De oplever alle, at de andre har iPods, nyt tøj, film, musik og fede mobiltelefoner, mens de selv er helt klar over, at der ikke kan blive råd til den slags hjemme hos dem. Mange af dem arver tøj fra ældre slægtningen eller bekendte. Alexander på 14 og hans lillebror på 11 har for ikke så længe siden fået en computer til deling – noget de fik penge til gennem Lions Club. Men det var også helt nødvendigt, for før de fik den, var Alexander, der går i 9. klasse, nødt til at bruge skolebibliotekets eller låne sin mors arbejdscomputer. Og så kan det være svært at følge med både fagligt og socialt.

Sanne på 12 år har et stort ønske om at eje en Nintendo DSi. Sådan en har alle i hendes klasse på nær tre. Og ofte betyder det, at Sanne så er *nødt til* at være sammen med dem, fordi alle de andre har et fællesskab omkring det at spille på Nintendo DSi. Det er rigtig irriterende, synes hun, og hun føler sig i den grad afskåret fra at deltage i det sociale liv i klassen på de præmisser.

For Thomas på 16 år, som bor i provinsen, er det største afsavn en scooter. Han er den eneste af vennerne, der ikke har en, og han

fortæller, hvor træls det er at være den, der altid må sidde bag på de andre og altid skal være afhængig af, at de vil køre ham hjem bagefter. Det er tydeligt, at manglen på egen scooter er stærkt begrænsende i forhold til de betydningsfulde fællesskaber, Thomas er med i. I tillæg oplever han, at han ofte må sige nej til at tage med på netcafé eller med ud og bowle, fordi han ikke har råd.

Alexander mærker især det med ikke at have råd, når de andre fra klassen køber pizza til frokost. En sjælden gang imellem kan han finde på at låne penge af sin mor, men for det meste siger han bare til de andre, at han ikke er sulten – eller slet ikke har lyst til pizza. Men det har han jo. I stedet vælger han ofte at lade være at spise frokost, eller han går hjem og smører et par madder. Men det giver bare Alexander en følelse af at være endnu mere sat uden for fællesskabet.

Alle fem børn synes, det er flovt at tale om penge med deres venner. De synes, det er tabu og skjuler det så godt, de kan. Thomas siger: "Det er pinligt og ydmygende" og Alexander siger: "Ja, jeg synes faktisk ikke, det er det sejeste at gå rundt og tale om. Når andre folk kan se man er fattig, så kan de drille en med det. Men jeg synes det går meget godt med at dække over det." Selvom Alexander til en vis grad kan dække over det, er det tydeligt, at han alligevel føler sig anderledes end de andre fra sin klasse, for

han siger nemlig også: ”Altså, jeg er mest usynlig i klassen, hvis man kan sige det sådan. Som om jeg ikke er der. Der er ikke rigtig nogen, der vil være sammen med mig eller snakke med mig eller sådan. Jeg tror, det er pga., at der kommer en, der ikke er ligesom dem. En, som ikke kan købe alt muligt og rende rundt med det nyeste nye. Og så gider de ikke være sammen med ham. Så er han sådan en ’outsider’. Sådan ser jeg mig selv i forhold til dem.”

”Ja, jeg synes faktisk ikke, det er det sejeste at gå rundt og tale om. Når andre folk kan se man er fattig, så kan de drille en med det. Men jeg synes det går meget godt med at dække over det.”

At høre til og være populær

Popularitet og de signaler, man sender om, at man er noget værd, hænger i børnenes optik tæt sammen med det at have penge. Det samme ser vi, når vi spørger vores børnepanel med børn i 4. klasse. Her svarer 21 %, at ens ting har betydning for, hvor positivt man vurderes af vennerne, ligesom ca. 12 % svarer, at popularitet afhænger af, om man er rig, er lækker, har smart tøj og går op i mode. Det er bestemt ikke uvæsentligt, om man har de rigtige gadgets og tøjmærker.

Sanne og Morten fortæller, hvordan penge har stor betydning for, hvor populær man er eller kan blive. Sanne siger: ”Der er nogle, der kun har 50 kroner om måneden. Så er de ikke populære. Hvis nogle så får 3000 kroner om måneden, *så* bliver de populære. Sådan er det. Det handler også rigtig meget om hvad for noget tøj, man går i, og sådan”. Muligheden for at være gavmild over for vennerne er også vigtig, mener Morten. Han siger: ”Det handler også om, hvad man bruger sine penge på. Hvis man bruger det hele på kebab på sig selv, så har det *nul* effekt

på noget som helst. Men hvis du kan give til vennerne, *så* går det stærkt, så bliver du populær meget hurtigt!”

Synd for mor

Fælles for alle børnene, der blev interviewet, er, at deres mødre enten er på overførselsindkomst (sygedagpenge eller pension) eller lige har været det. For flere af dem påvirker moderens dårlige helbred og manglende arbejdsevne også børnene. Jasmin kan ikke holde ud at være hjemme i huset, når hendes mor har slem migræne og ligger i sengen i dagevis, men tit er hun nødt til at passe sine små søskende på 4, 6 og 9 år. Alle de interviewede børn er dog også helt klar over, at deres mødre ofte ofrer sig selv, for at deres børn ikke skal lide for meget under den dårlige økonomi. Da Jasmin bliver spurgt, om hun tænker meget på penge i hverdagen, siger hun: ”Ja, fx hvis jeg gerne vil give en gave til min mor, ik? Fordi, hun bruger aldrig nogen penge på sig selv. Det kan hun ikke tillade sig, siger hun. Der ville jeg jo gerne give hende nogle ting.”

Thomas oplever tit, at hans mor er ærgerlig – eller som Thomas formulerer det ”rigtig irriteret” – over, at de ikke har så mange penge. ”På grund af, at hun ser jo også alle de der ting i fjernsynet, som hun også godt kunne tænke sig. Eller hun ville gerne lidt oftere køre over til min søster i Jylland. Der vil hun meget gerne over, fordi at min søster har et barn.”

Børnene er ofte bevidste om, at husholdningen derhjemme tilrettelægges på en anden måde end hos deres kammerater. Sanne og Morten har lagt mærke til, at deres mor tit køber store mængder af tilbudsvare og så fryser det ned, eller at hun køber julepynt *efter* jul, fordi det er rigtig billigt dér, og så gemmer det til julen efter. I deres familie får de to børn ikke lommepenge, men til gengæld får de ét beløb om måneden, som skal dække alt fra nyt tøj, til slik, pizza,

mobilregning, opsparing til større ting, ferier, og hvis familien går ud og spiser - hvilket dog er en sjældenhed. Selvom det kan være hårdt, at få pengene til at række, så kan de se fordelene i det. Sanne siger: "Altså, jeg bliver lidt jaloux, når jeg ser, hvad alle de andre får. Deres forældre betaler også deres telefonregning og alt det. Men på den anden side, så er det også lidt fedt selv at have styring over det. Det giver ligesom den der fornemmelse af: Det er det her vi har, og det skal ligesom række! Man er mere voksen". Det er tydeligt, at de to børn ved, at de selv står for at betale det meste. Engang skulle Sanne på koloni, og hun ville helt vildt gerne med, men vidste ikke, om hun kunne få råd. "Men dér betalte min mor så for mig! Og det var jeg rigtig rigtig glad for," fortæller hun smilende.

"Altså, jeg bliver lidt jaloux, når jeg ser, hvad alle de andre får. Deres forældre betaler også deres telefonregning og alt det. Men på den anden side, så er det også lidt fedt selv at have styring over det. Det giver ligesom den der fornemmelse af: Det er det her vi har, og det skal ligesom række! Man er mere voksen."

Tabu at være "fattig"

Hvorvidt der findes fattigdom i Danmark er et politisk stridspunkt. Men børnene, der befinder sig blandt de potentielt fattige, kan ikke lide at blive forbundet med sådan et begreb. For dem er det tabuiseret, og de har ofte nogle andre forestillinger, om hvad det vil sige at være fattig.

Alexander nævner alligevel selv ordet fattigdom i forbindelse med sin familie. Hans mor har engang fortalt ham og broren, at de var fattige, og at det derfor ikke nyttede at plage om ting. Men Alexander synes nu alligevel ikke, at det ord er passende om

dem: "Jeg ville hellere sige, at det ikke går så godt med økonomien. Jeg bryder mig ikke om ordet fattig. Fordi så er det som om, man bliver delt op i grupper: dem, der er fattige og dem, der er rige. Det bryder jeg mig ikke om"

"Ja, jeg ved godt, vi hører til fattige børn – eller den dér grænse – den gruppe af danskere. Det ved jeg godt."

Mange af de børn, vi har talt med, har en lidt gammeldags forståelse af, hvad det vil sige at være fattig. De forbinder ordet med fattighuse på Astrid Lindgrens tid eller forholdene for børn i 3.verdenslande. Sanne og Morten mener fx, at man er fattig, hvis "man ikke har råd til nogen ting og kun får et halvt æble til aftensmad", eller "hvis man er nødt til at skrabe madskålen for at blive mæt". Deres forståelse af begrebet er knyttet til noget meget konkret og handler især om mad, tøj og en seng at sove i. De omtaler sig selv som "dårligere stillede" frem for fattige. Jasmin har umiddelbart ikke samme berøringsangst i forhold til begrebet. Hun siger: "Ja, jeg ved godt, vi hører til fattige børn – eller den dér grænse – den gruppe af danskere. Det ved jeg godt. Det kan jeg nærmest regne ud. Og min mor har sådan halvt fortalt det. Altså, at vi er lavest af dem, der har penge. Vi er ikke hjemløse, men vi har i hvert fald bare rigtig lidt penge."

Børn med overvægt

Flere og flere børn er overvægtige. Desværre er de ekstra kilo sjældent det eneste problem, børnene oplever. Børnerådet har talt med Laura på 11, Mette på 11, Sandra på 10, Anton på 12 og Ida på 11 år, som for en tid boede på et julemærkehjem. Det gjorde de for at tabe sig, lære om sund kost, få nye venner og forhåbentlig få opbygget lidt selvtillid. Laura forklarer det sådan her: ”Jeg ville bare gerne... væk. For at jeg kunne blive gladere. Og komme i bedre form. Og for at få viljen til ikke at tage det ekstra stykke kage.”

Mobning

Ikke alle, men de fleste af børnene, som vi interviewede på julemærkehjemmet, har det skidt med deres skole. De fortæller blandt andet om, hvordan de blev drillet. Sandra synes, at hendes liv er meget anderledes end de andres, hun føler sig ensom og holdt udenfor. ”Hvis jeg spørger, om jeg må være med til en leg, så siger de altid, ’nej det må du ikke’. Og pigerne, de går ud og sjipper, og dér må jeg heller ikke være med. Og hvis der er to, der sidder og spiller Uno, og jeg spørger, om jeg må være med, siger de bare, at de helst kun vil sidde og spille de to.” Sandra fortæller desuden, hvordan hun før i tiden blev slået, sparket og drillet med, at hun var tyk. Det startede allerede dengang, hun kom ind i klassen i tredje og overtog rollen som syndebuk fra en anden dreng. ”Der er en fra min klasse, som faktisk er rigtig, rigtig overvægtig, han har gået der siden nulte. Og så fordi jeg kom ind i tredje, så syntes de så, at jeg skulle mobbes”, siger hun.

Sandra fortæller også, hvordan hendes egen veninde er med til at mobbe hende. ”Jeg har én veninde i klassen. Men nogle gange bliver hun også drillet med, at hun er sammen med mig. Og nogle gange så hopper hun med på den. Men jeg ved godt, at det ikke er for at såre mig. Det er for selv at overleve. ...Vi har

snakket om det i klassen, men det bliver bare ved. Vores lærer, hun tager det kun op en gang om ugen. Ikke når der *er* noget.”

Svært at leve sundt derhjemme

De fem børn på julemærkehjemmet er – langt mere end deres jævnaldrende – meget optagede af motion og sundhed. De håber inderligt, at de kan holde vægten, når de ikke længere er på julemærkehjemmet. Men det kan blive hårdt. Ida siger for eksempel: ”Jeg tror det bliver svært at få lavet alt den motion, man laver her, når man kommer hjem. Det er jo klart, at man måske tager et par kilo på. Der er ikke ligeså mange ting, man kan lave derhjemme. Her er der jo for eksempel en hoppepude og en trampolin. Og jeg bor i et hus, hvor der ikke er særlig mange trapper, som man kan løbe op og ned ad. Og vores kvarter er meget småt, så der er ikke samme slags steder, man kan løbe.”

”Jeg tror det bliver svært at få lavet alt den motion, man laver her, når man kommer hjem. Det er jo klart, at man måske tager et par kilo på.”

Motionsforholdene er måske ikke helt i top derhjemme, men ambitionsniveauet fejler

ikke noget. Ida har nemlig tænkt sig, at hun vil begynde at gå til svømning to gange om ugen, og de dage hun ikke er til svømning, vil hun løbe om morgenen. "For jeg gider altså bare ikke tage på igen - så jeg må gøre et eller andet", siger hun.

Børnene er opmærksomme på, at det kan blive ekstra svært, hvis der ikke er nogen at gøre det *sammen* med. "Der er jo mange af de ting, vi laver her, som er noget, vi laver sammen, men det er svært at være alene om, så derfor bliver det svært at gøre derhjemme", siger Anton.

Laura kan også godt sætte sig ind i problematikken. "Hvis jeg vil løbe eller cykle en tur, så kan jeg ikke komme til at gøre det med nogen, på grund af at min mor og far de altid er for trætte, og de har også mine søskende. Og de går hjemmefra tidligt om morgenen og er på arbejde hele dagen. Tit er de først hjemme klokken fem eller klokken syv."

Den livsstil, børnenes familier har derhjemme, spiller naturligvis en betydelig rolle for børnenes sundhed. Og selvom forældrene gør meget for at omlægge kostvanerne, er det stadig en sej kamp. Børnene er helt afhængige af støtten fra mor og far - også til alt det, der ikke lige handler om mad. Det er forældrene måske ikke nok klar over. Sandra fortæller, at hun har været nødt til at stoppe til kampsport, fordi det lå for langt væk, og hendes far, ifølge hende, ikke prioriterede at tage derhen med hende. "Altså, jeg gad *godt* derhen, men det var sådan lidt... når min far han *kunne*, eller når min far han *gad*, så tog vi til det. Og han fandt altid en grund til, at vi ikke kunne tage derhen: 'Ej, jeg kan ikke finde min cykel', eller 'nej, jeg kan ikke låne en bil', og 'jeg har ikke penge til toget'", efterligner Sandra.

Dårlig økonomi

Overvægt og dårlig økonomi går hånd i hånd i mange familier. Sådan er det også

for nogle af de børn, Børnerådet talte med på julemærkehjemmet. Ida fortæller, at hun føler sig anderledes end de andre fra hendes klasse - både fordi de andre piger er rigtig tynde, og fordi de også har "helt vildt mange penge". Det mærker hun, når hun er hjemme hos dem og lege. Så kan hun se alle de ting, de har, og "så kan man godt blive sådan lidt misundelig," siger hun. "Og når de er hjemme hos mig, så kan jeg godt blive sådan lidt flov over, at vi kun har sådan en lille ussel lejlighed".

"Ens mor skulle være bedre til at tage én med ud og gå med hunden. Så kunne man også rigtig få snakket med hende. Engang gik vi elleve kilometer."

Et lettere børneliv

Børnene er naturligvis enige om, at mere motion og sundere kost er det, der skal til, for at de selv og andre kan leve et sundere liv. Men samtidig kan de også se, at det er nemmere sagt end gjort. Da børnene bliver spurgt til, hvad der konkret kan gøres, skorter det dog ikke på ideer til, hvordan det kunne blive nemmere for børn at leve sundt.

Sandra synes, at man skulle anskaffe sig en hund. Hun selv gad godt at gå lidt mere med den, de har. Men som børnene er inde på flere gange, handler det ikke kun om at få rørt sig. Det handler også om at gøre det sammen med andre, og når man samtidig drømmer om at være mere sammen med sine forældre - hvilket langt de fleste børn i virkeligheden har lyst til - så er det ikke mærkeligt, at Sandra siger: "Ens mor skulle være bedre til at tage én med ud og gå med hunden. Så kunne man også rigtig få snakket med hende. Engang gik vi elleve kilometer."

Laura kunne godt tænke sig at gå til "sådan noget fitness-halløj", men hendes mor har

undersøgt sagen og kan ikke finde nogen steder, hvor børn kan være med. Så Laura konkluderer skuffet: "Jeg synes godt, man kunne lave nogle steder, hvor det også er for børn".

Alle fem børn synes desuden, det er vigtigt, at de sunde madvarer er billige, mens de usunde burde koste endnu mere. Anton siger: "Jeg synes godt, de kunne lave om på priserne på varerne, for eksempel er slik helt vildt billigt, og grøntsager er dyre. Så jeg synes godt, de kunne hæve priserne på slikket og gøre grøntsager billigere i stedet. I Netto kan man få en pose chips for 7 kroner. Så jeg kan få råd til *to* poser chips. Men jeg elsker appelsiner, og det har jeg også købt mange gange som lørdagsslik, men det er tit for dyrt til, at jeg kan købe det. Det er sådan noget jeg ville lave om på."

I forbindelse med Antons kvaler med at modstå de usunde fristelser i Netto, kommer Ida i tanke om et program hun har set i fjernsynet, hvor de skiftede alt det usunde lige foran kasserne i supermarkedet ud med sunde varer. "Næsten hver dag var der udsolgt af alt det sunde", fortæller hun. Så det synes hun, man burde gøre i alle forretninger.

Flere af børnene har også skolens indsats i søgelyset. Sandra foreslår, at man kunne lave nogle flere vandring på skolen – nogle gode lange ture. I det hele taget skulle man komme på flere ture med skolen, og så have flere gymnastiktimer, synes hun. Ida mener, at skolen skulle lave om på det med motionsdag. I stedet for at det kun var én gang om året, kunne det være før alle ferier. Hun forklarer: "Det er jo i ferierne, at man tager på. Hvis man så kunne have en motionsdag *før* alle ferier. Tit giver man den jo ekstra gas sådan en dag, i stedet for normalt, når man bare er ude og løbe."

Sidst men ikke mindst står madsortimentet på skolerne og i klubberne for skud. Laura

fortæller, at boden på hendes skole kun sælger hvidt brød, frikadeller, yoggies, chokolade og pizza. Anton kritiserer, at man i hans klub kan købe varm kakao. "Det er jo rigtig svært at sige nej, når man kan lugte det – og hvis alle sidder og drikker det. Det er bare *så* fristende."

Børnenes forslag til hvordan man forhindrer børn i at blive overvægtige:

- Oprettelse af flere fitnesscentre for børn
- Lave priser på sunde madvarer
 - høje priser på slik og chips
- Sunde varer i nærheden af kassen
- Flere vandring på skolerne
- Flere gymnastiktimer
- Flere ture med skolen
- Flere motionsdage på skolen
 - fx før hver ferie
- Bedre mad i kantinerne og klubberne
- Mindre kage i klassens tid
- Flere gåture med sine forældre
 - gerne når hunden skal luftes

Børn som har oplevet vold i hjemmet

Over 20.000 børn i Danmark vokser op i voldsramte familier. En undersøgelse fra 2007 viser, at 13 % af børn i 5. klasse bliver slået derhjemme, og at ligeså mange bliver truet med fysisk straf. Hvert år dør enkelte børn som følge af forældres mishandling. Hertil kommer et stort antal børn, som er vidner til vold i hjemmet. Undersøgelser har vist, at den indirekte vold på sigt er ligeså psykisk skadelig for barnet, som den direkte fysiske vold.

Børnerådet har interviewet fire børn, som på forskellig vis har oplevet vold på hjemmefronten. Jakob på 11, Ben på 11, Caroline på 8 og hendes storesøster Amalie på 15 år. Da Børnerådet møder dem, bor de på et krisecenter sammen med deres mødre.

”...så flyttede vi til sidst på krisecenter”

Jakob har været vidne til vold derhjemme flere gange, men han synes det er svært at fortælle om. På den ene side har han været uforstående over for det, der fandt sted. På den anden side har han kunnet høre det meste. Han kan huske i hvert fald fire gange,

siger han, og fortæller om en af dem:

”Jeg sad inde i stuen med min kat. Så skulle min mors kæreste hente nogle pizzaer, men der gik *rigtig* lang tid – så lang tid, at vi selv nåede at hente en pizza og spise den. Men så da han kom hjem, så var han rigtig sur. Jeg sad bare inde i stuen med min kat, og de gik så ud i køkkenet. Og så smadrede de noget glas. Og de råbte begge to. De var meget uvenner. Bagefter havde min mor det ikke godt, jeg tror det var dér, hvor hun skulle på sygehuset.”

Jakob siger flere gange, at han ikke ved, hvad der foregår blandt de voksne. Han kan bare fornemme, når de er oppe at toppes, når de går og kommer, eller hvis noget bliver smadret. Inden ham og hans mor kom til krisecentret, boede de hos hans mormor. Men hendes mand kunne også finde på at være fuld og voldelig, og efter en særlig ubehagelig episode flyttede de.

”De var meget uvenner. Bagefter havde min mor det ikke godt, jeg tror det var dér, hvor hun skulle på sygehuset.”

Ben på 11 år og hans to år yngre lillebror, Chris, er begge er født på Filippinerne, hvor deres mor kommer fra. Hun giftede sig for syv år siden med en dansk mand, som hun, efter flere års voldeligt ægteskab, nu er flygtet fra. Ben har mange ubehagelige minder om livet med stedfaren. Men nu frygter han, at familien bliver sendt ud af Danmark, fordi de er flyttet fra ham.

Da Ben og hans mor og bror boede sammen med stedfaren, så de ham ofte fuld og

voldelig. Så skændtes han og moderen højlydt. Når det skete, skulle Ben ringe til sin mors veninde og sige, hun skulle ringe til politiet. Ben forklarer, hvad der blev årsag til, at de flyttede til krisecentret. Hans stedfar havde været fuld og i et skænderi smadret en flaske mod morens pande, så det blødte. Ben og hans lillebror kunne kun høre, hvad der skete. De var bange og gemte sig inde i et skab. Først efterfølgende så de al blodet. Ben afslutter historien med at sige: "Så kom politiet og sagde, vi ikke skulle bo der mere. Og så kørte de min mor hen til hospitalet. Mig og Chris kom hen til min mors ven. Og nu bor vi så her."

"Han slog os med en avis. Han gør sådan her, og så slår han os i hovedet."

Vold og trusler mod børnene

Mens Jakob 'kun' har været vidne til vold, har Ben og hans lillebror også selv været udsat for fysisk og psykisk vold fra deres stedfar. "Han slog os med en avis. Han gør sådan her, og så slår han os i hovedet. Engang jeg stod ved toilettet og ventede på min mor, så slog han mig i hovedet, fordi han blev rigtig sur," fortæller Ben.

En ting er den fysiske vold, men i familier, hvor volden er blevet en del af hverdagen, følger ofte andre ydmygelser og krænkelser. Ben og hans bror blev fx tvunget til ting, de på ingen måde havde lyst til. Ben fortæller: "Jeg havde spist brød. Og så kommer han hjem og siger: Hvem er det, som ikke har ryddet op efter sig? For der stod en pakke leverpostej fremme. Så bliver han sur. Og han siger: Er det din mor, som har gjort det. Og jeg siger nej. Men han tror, det er min mor, så han siger til mig, at jeg skal tage leverpostej og gnide det ind i min mors seng." Ben fortæller, at han ikke havde lyst til at gøre det - men blev tvunget. Da han ikke kunne mere, blev han slået, og stedfaren fortsatte med at tvære leverpostej ud i moderens seng. Ben

forklarer, at hans stedfar havde drukket, og at han altid var sur, når han var fuld. Selvom Ben bruger udtrykket 'sur', fremgår det af hans fortællinger, at hans stedfar tit også var kalkulerende, ubehagelig og ude på at gøre moderen og børnene bange.

Et liv i konstant frygt

Femtenårige Amalie betegner sin stedfar, som er far til Caroline på 8 og Tobias på 6, som totalt voldelig og farlig. "Altså, han er *virkelig* psykopat" siger hun. I deres familie var den fysiske og især den psykiske vold i lange perioder altoverskyggende. De sidste mange år er Tobias og Carolines far flyttet ind og ud mange gange, forklarer Amalie: "Vi kunne ikke komme af med ham, efter at Tobias og Caroline var blevet født. De gik lidt fra hinanden nogle gange, men min mor tog ham tilbage, fordi det var lettere at være sammen med ham end at være fra ham, fordi når vi var fra ham, så lavede han psykisk terror på os alle sammen og smadrede vores ting og sine egne ting, og smadrede vores dør, og vi skulle stikke af hele tiden. Så nogle gange, hvis han bare fik lov til at være sammen med os, så kunne han godt være rigtig, rigtig sød. Så hun lukkede ham tit tilbage, fordi hun ikke magtede at tage kampen op."

Ifølge Amalie var hendes stedfar helt normal og endda sød i starten, men på et tidspunkt ændrede han karakter. "Vi troede jo, han var sød. Det tror folk. De synes, han er helt vildt sød til at begynde med. Og vi kaldte ham også 'far' i starten. Vi var totalt glade for ham og var i svømmehallen og alt muligt. Men så da mor var gravid med Caroline, så begyndte det at blive mærkeligt. Fx hvis man spildte noget kakao, så flippede han totalt ud. Så hele Tobias' og Carolines liv, der har han været totalt psykopat." Den store forvandling kom bag på familien, som i lang tid har måttet skjule sig og leve i frygt for faren. Otteårige Caroline tænker en del på ham. Men ikke fordi hun savner ham. Det gør hun *aldrig*, fastslår hun udtrykkeligt. Men hun bekyrrer

sig over, om han er sur på hende. Hun husker, at han har råbt af hende, og hun er tydeligt bange for ham. "Han har pistol og *pitroner*", forklarer hun. "Jeg er bange for, at han kan tage dem og skyde mig".

Carolines frygt er hverken tilfældig eller ubegrundet. Hun har flere gange været vidne til voldsomme episoder. Særligt én episode har gjort indtryk. Hun fortæller: "Han har smadret én foran os. Han fik blodnæse og alt sådan noget. Og lige efter, så sagde han bare, at han skulle slappe af, og han ikke skulle være så vild og så sur. Og så bagefter han havde gjort det, så sagde han så: 'Caroline og Tobias, gå ind på værelset'."

"Altså vi får bare ikke fred, før enten han dør eller vores mor dør. Sådan føler jeg det tit."

Den slags oplevelser skaber uro og angst, men er ikke lige til at lægge bag sig, fordi familien aldrig kan være sikker på, hvornår faren opsøger dem igen. De fortæller, at han nogle gange ringer og truer dem, andre gange kommer han hjem til dem. "Når han kommer og vil ind, så smadrer han bare døren - selvom vi har en hel masse kæder på. Han har engang sparket den ind, så vi har været nødt til at løbe ud gennem bagdøren. Min farmor boede nogle rækker længere henne, så vi måtte drøne af sted igennem alle rækkerne. Men så var vi min farmor ikke hjemme, så vi måtte kaste Caroline ind gennem vinduet - hun var helt vildt lille på det tidspunkt - og så måtte hun rende hen til døren og lukke os ind, så vi kunne gemme os derinde. For han kommer efter os. Og han laver sådan nogle sindssyge øjne. Man kan se på dem, hvor sindssyg han er. Han siger, han vil komme og slå os alle sammen ihjel."

Amalie forklarer, at de ofte har ringet til politiet, men kun fået at vide, at de ikke kunne stille noget op. Hun siger: "De lader

bare være med at dukke op. For ligeså snart vi bare siger hans navn, så siger de bare, at de ikke kan gøre noget - for han banker også dem. Men helt ærligt, så må de ligesom sende nogen, som kan *gøre* noget. I stedet for bare at sige: Hvis det er ham, så kan vi ikke gøre noget, det må I selv ligge og rode med. Jeg føler det bare sådan med hele samfundet, altså vi får bare ikke fred, før enten han dør eller vores mor dør. Sådan føler jeg det tit."

Børn med handicap

Børnerådet har talt med fire børn, der lider af forskellige handicap. Patrick på 13 år har en fejl i benet, som gør, at hans ben nemt brækker. Line på 13 år har et handicap, som gør, at hendes venstre ben og venstre hånd ikke er så stærke – de er nemlig meget mindre end dem på højre side, forklarer hun. Pernille på 12 år lider af cerebral parese, der giver sig udslag i en spastisk lammelse. Også Louis på 15 år har en spastisk lammelse.

Begrænsninger og muligheder i en hverdag med handicap

De fire børn mærker på forskellig vis, hvordan deres handicap sætter grænser for deres fysiske udfoldelse og dermed deres deltagelse i fællesskabet med deres jævnaldrende. Ingen af dem har oplevet, hvordan det er at løbe rundt og spille fodbold med klassekammeraterne, og for Patrick er netop dette umiddelbart det største afsavn. Han er heller ikke med i idrætstimerne, hvor han i stedet må være hjemme fra skole. Det er ikke en ordning han brokker sig over, men faktisk holder han meget af at dyrke idræt. Han kunne godt tænke sig, at der var idrætsforeninger, hvor der også var plads til ham. I lang tid har hans forældre kæmpet for at finde et tilbud, men de har opdaget at handicapidræt tilsyneladende er for voksne. "Så man kunne godt tage og sørge for, at der også var noget for børn," siger Patrick.

Line har ikke samme oplevelse af at være begrænset i fritidstilbud. Hun går til billedskole, gymnastik, ridning, familiesvømning og ergoterapeut, så hendes uge er godt fyldt ud med aktiviteter. Men der er naturligvis også tidspunkter, hvor hun er forhindret i at deltage på samme præmisser som kammeraterne. Hun siger fx: "Jeg

mærker det mest med hånden. Nogle gange, hvis jeg skal hænge i en ribbe og trække benene op til maven. Det kan jeg ikke. Så glider min hånd".

"Før i tiden var jeg ligesom en snegl. Hvis vi legede fangeleg, var det altid mig, der blev taget med det samme. Men nu har jeg fået en operation, som har gjort en bestemt sene i benet længere".

Den største begrænsning for Louis på 15 år er, at han ikke kan "tage alle mulige steder hen" sammen med sine venner. Han er nemlig afhængig af at have sin hjælper med. Hun hjælper ham med transport, toiletbesøg og meget andet og giver også en hånd med til det praktiske derhjemme.

Pernille fortæller, at hendes handicap plejede at begrænse hende meget mere end det gør nu. "Før i tiden var jeg ligesom en snegl. Hvis vi legede fangeleg, var det altid mig, der blev taget med det samme. Men nu har jeg fået en operation, som har gjort en bestemt sene i benet længere". Operationer har også Patrick erfaringer med – endda rigtig

mange. Siden han var ni år, har han været på operationsbordet hele 15 gange.

At være handicappet i skolen

De fire børn ser generelt ikke sig selv som væsentligt anderledes end deres kammerater. De går alle i en almindelig skole, hvor de får ekstra støtte. Men skolegangen har ikke altid været lige nem. Louis synes ikke, han har oplevet 'meget' drilleri, men det kommer alligevel frem, at han på sin tidligere skole har været udsat for ubehagelig fysisk chikane.

"Det er fordi, på min kørestol, der var der sådan en ting, man kan holde fast i, og så kan man tippe den over, hvis man fx skal op ad bakke. Og det gjorde de nogle gange, og det var ret i irriterende. Og de stoppede ikke, når jeg sagde det. Lærerne sagde godt nok, at hvis man blev drillet, skulle man bare komme og sige det, men jeg ved ikke, om det er fordi jeg ikke turde eller hvad – men i hvert fald gjorde jeg det ikke. Jeg tænkte nok, at det sikkert bare ville gå væk af sig selv. Det var måske også lidt dumt", siger Louis.

Patrick er ikke blevet drillet, men han har haft andre ubehagelige oplevelser dengang han sad i kørestol. "Man vil jo gerne rende rundt sammen med vennerne og ha det sjovt, men man er jo bare boltet fast til den der kørestol ... Og når vi sku' på tur med klassen, kunne jeg ikke altid komme med". Specielt husker Patrick en bestemt episode, hvor klassen var på ekskursion til København. På vejen hjem skulle de med toget, og pludselig var der ikke nogen, der gad køre Patrick. Så hele klassen var gået til toget og taget hjem, mens Patrick sad tilbage i trafikken og til sidst var nødt til at ringe hjem til sine forældre og få dem til at hente ham. Det var selvfølgelig rigtig ubehageligt – og forældrenes vrede over hændelsen husker Patrick også tydeligt endnu.

Patrick har det generelt godt i sin klasse, men han husker, hvordan han i 1. klasse

blev drillet med sit handicap: "De kaldte mig træben". Heldigvis var skolen rigtig god til at tage hånd om drillerierne. Og de sørgede for, at Patrick naturligt blev integreret i klassen og var med til alt det, de andre også skulle, fx hente mælk.

"Det er fordi, på min kørestol, der var der sådan en ting, man kan holde fast i, og så kan man tippe den over, hvis man fx skal op ad bakke. Og det gjorde de nogle gange, og det var ret i irriterende. Og de stoppede ikke, når jeg sagde det".

Træning

Når man har et fysisk handicap som Louis, Line, Patrick og Pernille er det nødvendigt at træne musklerne hele tiden. Og træning er tilsyneladende noget, som alle fire børn har accepteret som en selvfølgelig del af deres liv. Louis og Pernille fortæller hver især, hvordan de kan mærke forbedringer, når de har trænet intensivt eller deltaget i et bestemt træningsprojekt. Det er tydeligt, at de synlige resultater giver børnene ekstra blod på tanden – uanset at træningen er både tidskrævende og fysisk anstrengende. Louis fortæller stolt, hvordan han nu er i stand til at gå op og ned ad trapper og hver dag tager dem til og fra 3. sal.

I hverdagen går han i et særligt træningscenter. "Men de hjælper mig kun lige med at holde mig ved lige" siger Louis. De store resultater er sket, efter at han har været på en intensiv træningsferie i Polen, hvor de benytter helt andre og mere effektive metoder, end hvad der findes herhjemme. Han er ked af, at det ikke findes i Danmark og drømmer om igen at komme på sådan en tur. Når resultaterne er gode, gør det ikke noget, at det er hårdt, at man kun har få fridage, og at det strækker sig over en hel måned. "Men det er jo lidt svært, fordi jeg

skal også gå i skole ved siden af, og så er det jo ikke altid sådan, at der er ferie eller økonomi og pengene til det. Og min mor skal også koordinere det, sådan at hun kan tage af sted med mig,” siger Louis.

Når forældrenes frustrationer mærkes

Med et fysisk handicap følger ofte behov for forskellige hjælpemidler. For Patrick og Louis har det fx været kørestol og krykker. Men at få de rette hjælpemidler er langt fra altid let og ligetil. Der skal søges, bevilges, afprøves og fornyes. Og når børnene vokser, skal børnekørestolen skiftes til en ny. Børnene fortæller, hvordan det kan være en irriterende og langsommelig proces igen og igen at tage turen til hjælpemiddelcenteret for at få tilpasset hjælpemidlet. Desuden oplever flere af dem, at deres forældre kæmper en sej kamp med kommunen om at få bevillinger til det ene eller det andet. Patrick har tidligere haft en ”motorcrosser”, han var rigtig glad for. Men sådan en kan han ikke få igen. Han fortæller, at hans familie ikke er så gode venner med handicapcentret. ”De hader os alle sammen derinde”, føler Patrick.

Børnene lader sig påvirke af forældrenes frustrationer, fx når de har været til møder med sagsbehandlere. ”Jeg kan altid mærke, om det har været godt eller noget crap”, siger Patrick. ”Og jeg kan også mærke på dem, hvis de får sådan et nederen brev dér - hvor sure de bliver. Men sidste gang, der kom de hjem og var glade”. Pernille opfanger også, at det med bevillinger kan være problematisk. Hendes mor har søgt om en bil. ”For nogle gange om vinteren, når det er rigtig koldt, så kan jeg ikke engang gå en halv kilometer ... Men vores kommune synes ikke, at jeg er egnet til det,” fortæller hun.

Af hensyn til fællesskabet

De fire børn kan nævne mange steder, hvor de ikke synes, der tages godt nok hensyn til børn med handicap. Det sted, børnene opholder sig mest – udover derhjemme –

er skolen. Men her er ofte mange trapper. Patrick fortæller, at det tog hans forældre fire måneder at få skolen til at lave en rampe til hans kørestol. Uden den var hans far nødt til at bære ham op ad trapperne hver eneste morgen og eftermiddag. Heldigvis har skolen nu taget hensyn, ved at de har valgt *ikke* at rykke Patricks klasse op på etagen over – som man normalt gør i Patricks klassetrin – men i stedet lade den blive i stueetagen.

Det skete ikke for Louis. På hans tidligere skole var trapper også en daglig udfordring. Så da klassen skulle rykke en etage op, blev det en af grundene til at flytte skole. ”Altså, jeg havde godt nok fået lov at være inde i frikvartererne, men jeg tænkte, at det nemt kunne blive lidt ensomt, så det havde jeg ikke lyst til” siger Louis.

Børn på asylcenter

I januar var Børnerådet på besøg i Avnstrup asylcenter. Her har vi talt med afghanske Kamal på 14, hans søster Fahima på 15 år og de tre søskende Anya, Miha og Petar på 8, 10 og 12 år fra Tjetjenien. Begge familier har på interviewtidspunktet været i Danmark i ca. et halvt år og venter på myndighedernes afgørelse af, om de kan få ophold i landet.

Avnstrup forever

Alle fem børn er glade for at bo på asylcentret, men specielt Anya på 8 og hendes storebror Miha på 10 er positive. De sammenligner stedet med Sandholm, hvor de - ligesom alle andre - har været i starten. Miha siger: "Vi har det bedre her end på Sandholm. Der var ikke noget godt ved Sandholm. Der var ikke nogen at lege med. Det er der her. Der er nogle fra Tjetjenien, og dem leger vi med. Vi spiller fodbold ... og leger også alle mulige andre ting". Venskaber er afgørende for trivslen, og derfor er det ikke overraskende, at netop muligheden for at være sammen med jævnaldrende spiller ind i børnenes vurdering af livet på asylcentret.

"Jeg vil helst være i Avnstrup. Helst altid."

Da Miha tænker over, hvad han kunne tænke sig for fremtiden, siger han: "Jeg vil helst være i Avnstrup. Helst altid." Hans svar kan i første omgang virke overraskende, men Miha og hans familie har de sidste mange år ikke haft noget stabilt hjem og er flyttet mellem forskellige asylcentre og forskellige lande. Han og hans søskende har før prøvet at etableret nye venskaber for derefter at måtte flytte. Uvisheden om fremtiden og bekymringen over igen at skulle bruge energi på nye relationer, får Miha til at ønske, at han bare kan blive boende her.

Petar på 12 forklarer, at det er normalt, at man savner sit land og det, man kommer fra. "Det gør alle", siger han. "Jeg havde ikke så mange venner derhjemme - men jeg savner dem, jeg havde. Men jeg savner mine bedsteforældre mest. Jeg taler tit med dem på telefon." Fahima og hendes bror nævner også bedsteforældre, onkler og tanter som dem, de savner mest. Petar savner mest sin bedstemor. "Jeg kan ikke forestille mig aldrig at skulle se hende igen" siger han. Petars ønske for fremtiden er, at hun kan være her sammen med dem: "Jeg har ikke andre ønsker. Kun at jeg kan være her i landet, og at hun kan være her med os. Jeg vil gerne blive boende her på Avnstrup."

Petar forklarer, at familien har forsøgt at flygte en gang før, og i den forbindelse har de boet i et asylcenter i Polen. Han kender ikke til de komplicerede internationale regler, der afgør hans families lod, men kan blot fortælle om det, han har oplevet. "Første gang blev vi tilbageholdt i Tyskland. Så blev vi sendt til Polen. Min far havde ønsket sig et andet sted hen, men jeg ved ikke hvor. Da vi anden gang blev tilbageholdt i Tyskland, var min far ikke med. Så måtte vi tage tilbage til Tjetjenien. Så efter tre år måtte vi prøve igen. Så tog vi til Polen - for der var ikke andre veje, der var ingen andre muligheder. Men jeg synes, det var et meget dårligt sted i Polen. Vi var der i to år. Der var også andre fra Tjetjenien, men dem fra Polen, de kan ikke lide tjetjenere - jeg

ved ikke hvorfor - så vi kom altid op at slås.”

I skole i Danmark

Børnene fra Avnstrup bliver hver dag kørt i en time med en bus til en skole i Lynge, hvor de får undervisning i blandt andet dansk, matematik og engelsk. Afghanske Kamal og Fahima på 14 og 15 er mere end tilfredse med skolen, undervisningen og i det hele taget måden, de bliver behandlet på af lærerne. De sammenholder skolen med den, de kender fra Afghanistan. Fahima siger: ”Lærerne i Afghanistan er ikke særlig professionelle. Deres niveau er lavt – altså, de er ikke så dygtige. Så man kan ikke komme særlig langt. Her er det anderledes – niveauet og også den måde, lærerne er på over for eleverne – den måde, de snakker til eleverne og er sammen med dem i frikvartererne. Det er ikke ligesom i Afghanistan, hvor man hele tiden skal det og det og det. Her er der også mange andre ting end bare lektier, man kan lave på skolen. Man føler virkelig, at man får noget ud af det, og at det nytter, og at man bruger sin tid ordentligt.” Fahima og Kamal er begge ambitiøse i skolen. Fahima drømmer om at uddanne sig til ingeniør, mens Kamal vil være astronaut.

Både undervisningen og den omsorg, Fahima og hendes bror oplever fra skolens side, er noget af det, som har overrasket hende mest. Fahima har et rigtig godt forhold til sine lærere og betragter dem også som sine venner. Forholdet til læreren er også vigtigt for Anya, som kun er 8 år. Hun fortæller for eksempel, at det er læreren, hun vælger at gå til, hvis der er noget, hun er ked af.

Bekymringer for mor og fremtiden

Usikkerheden omkring familiernes fremtid præger selvsagt ventetiden på asylcentret. Det gælder først og fremmest for forældrene og de ældste børn, men selvom de tre yngre børn fra Tjetjenien ikke selv er tynget af bekymring, kan de godt mærke, når deres mor bliver ked af det. Tiårige Miha siger: ”Vi

ved ikke, hvad der skal ske med vores familie. Nogle gange vil mor gerne tilbage, men det var ikke et så godt liv, vi havde der. Men min mor savner bedstemor. Jeg vil helst blive boende her, men jeg ved ikke med mor. Hun er nogle gange ked af det”. Lillesøster Anya på 8 år supplerer: ”Så prøver vi at gøre hende glad. Og så kalder vi på vores far, og han gør også sit bedste, så hun kan blive glad.”

“Jeg kan se, hun er ked af det nogle gange. Så prøver jeg at snakke med hende og give hende håb for fremtiden og snakke om nogle ting, der kan gå godt.”

Fahima og Kamal på 15 og 14 er også opmærksomme på deres mors tilstand. De forklarer: ”Vores mor har ikke rigtigt noget at lave her. Det meste af dagen er hun bare derhjemme. Vi tager jo i skole, og så er hun bare derhjemme – på nær én gang om ugen, hvor hun også har noget undervisning. Altså, hun er glad for, at vi bor i sikkerhed, og hun er glad for, at vi går i skole, og at vi har det godt, det er hun alt sammen glad for - og det er vi også - men selvfølgelig så er der altid bekymringerne om fremtiden, og om alt det der er sket. Hun ved jo ikke, hvad der skal ske med os. Jeg kan se, hun er ked af det nogle gange. Så prøver jeg at snakke med hende og give hende håb for fremtiden og snakke om nogle ting, der kan gå godt.”

De to teenagere er påvirket af deres mors bekymringer, men de bærer også deres egne. Fahima siger: ”Alle mine bekymringer stresser mig. Jeg tænker virkelig meget over det – hele tiden. Og jeg prøver også at holde mig beskæftiget, så jeg ikke tænker så meget over det, og at gå i skole og være sammen med elever og lærere - både mig og min bror vil meget gerne lære dansk. Det er bare alle de ting, vi har været igennem, som har været meget hårde og meget svært.” Fahima græder,

mens hun forklarer, at hun prøver at undgå at tænke på og tale om det, de har oplevet før, fordi det er for svært. Især når samtalen kommer ind på, hvorfor familien har forladt Afghanistan, har hun svært ved at holde tårene tilbage.

”Vi havde nogle problemer, og derfor var vi så nødt til at flygte. Det var ikke af politiske grunde, men på grund af omstændighederne i landet og Taliban og sådan. ... Det var noget vi ville, det var min mors beslutning. Jeg har meget svært ved at snakke om det, for det er noget, der bekymrer mig meget – dag og nat – jeg kan ikke sove om natten, der tænker jeg også meget over det.”

“Jeg ved simpelthen ikke, hvad man skal gøre i sådan en situation ... Hvordan skal man vende tilbage? Vi har jo ikke noget der mere.”

Fahima prøver at lade være at tænke på, hvad de skal gøre, hvis de ikke kan få ophold i Danmark. Hun siger: ”Jeg ved ikke, hvad jeg skulle gøre, hvis jeg ikke fik ophold. Jeg tør slet ikke at tænke så langt. Jeg ved det ikke. Vi hører også om folk, som har fået afslag og har fået at vide, at de skal tage tilbage til Afghanistan. Jeg ved simpelthen ikke, hvad man skal gøre i sådan en situation ... Hvordan skal man vende tilbage? Vi har jo ikke noget der mere. Min far er død, og vi har solgt alt. Jeg håber bare, vi kan blive her. Jeg lever kun med mit håb. Hvis jeg var uden håb, ville jeg ikke engang være her en dag mere. Jeg ville tage livet af mig selv, tro mig. For alt mit håb er kun her.”

Fahima synes, det er hårdt ikke at være herre over sit eget liv. Hun fortæller, at de har brugt 5 måneder på rejsen hertil og undervejs mistet alt, hvad de havde medbragt, på nær en smule værdiløst tøj. Her i landet har de nu været i tre asylcentre, men Fahima er nødt

til at tro på, at det er alle anstrengelserne værd. Hun siger: ”Jeg vil gerne have en god og fredelig fremtid, og selvom jeg er her, hvor jeg nogle gange ikke selv kan bestemme, hvor jeg skal bo, og hvor vi bliver flyttet rundt, så ved jeg, at på et eller andet tidspunkt, så kan jeg en dag selv komme til at bestemme – bestemme hvor jeg vil bo, hvad jeg gerne vil være, hvem jeg gerne vil giftes med og bare selv bestemme... men det ville jeg aldrig kunne i Afghanistan. Jeg ville ikke have samme mulighed, lige meget hvad, for selv at bestemme de forskellige ting. Og jeg har jo helt de samme håb som alle andre unge mennesker.”

Artikel 8

1. Deltagerstaterne skal sikre gennemførelsen af disse artikler i deres nationale lovgivning og deres forordninger i henhold til bestemmelserne i dette område, især hvis barnet eller alle andre personer...
2. Hvis et barn ulovligt berøves en del af eller hele sin identitet, skal deltagerstaterne påtage sig at respektere barnets ret til at bevare sin identitet hurtigt og effektivt og sende bistand og beskyttelse med henblik på hurtigt at gennemføre barnets...

Artikel 9

1. Deltagerstaterne skal sikre, at barnet ikke adskilles fra sine forældre eller nære familie, medmindre det er nødvendigt i barnets bedste interesse. En sådan beslutning kan være nødvendig, hvis det er nødvendigt for barnets bopæl.
2. ...
3. ...

... af enhver sag i medfør til styk...
sagsbehandlingen og fremf...
skal respektere ret...
olde regelmær...
is dette str...

Børn på kant med loven

Børnerådet har talt med fire unge, der har begået kriminalitet. Laila og Sarah er begge for nylig fyldt 15 år og bor på en døgninstitution for unge kriminelle. Amir på 16 og Mikkel på 17 år er anbragt på en sikret institution. De sidder varetægtsfængslet i surrogat og venter på deres domme. Amir har siddet inde i fem måneder og forventer at få sin dom i næste måned, mens Mikkel efter et helt år i varetægt skal i retten i næste uge.

Fire unge med en broget baggrund

For alle fire unge gælder det, at de har haft en omflakkende barn- og ungdom i nærkontakt med misbrug, vold og anden kriminalitet og med fravær af stabile voksne forbilleder. Deres kriminelle løbebaner startede i en tidlig alder. 15-årige Sarahs barndom er domineret af adskillige anbringelser, og hun har i dag masser af kriminalitet på sit CV, bl.a. hærværk, ildspåsættelser og vold. Det samme gælder for Laila, som har alt fra biltyveri, røveri og tyveri, til vold mod tjenestemand, tilfældig vold mod fremmede og grov vold mod en jævnaldrende på samvittigheden. Nøgternt fortæller hun, at hun er noteret for hele 32 sager på et halvt år. Første gang 16-årige Amir blev taget af politiet, var da han som 13-årig stjal en båd sammen med en kammerat. Siden er han blevet involveret i hashmiljøet og har i en periode kørt sin egen lille "forretning". Lige nu sidder han fængslet på grund af, hvad han kalder, et "pistoldrama". Mikkel på 17 kan ikke huske første gang, han lavede noget kriminelt, men han erindrer, at han som helt ung blev taget for butikstyveri. Siden har han lavet hjemmerøverier, biltyveri, motorcykeltyveri, indbrud og hærværk. Udover disse ting er han lige nu sigtet for drab, men det var han ikke med i, fortæller han.

Detention og fængsel

Alle fire unge fortæller, at de har prøvet at

sidde i detentionen – også mens de har været under 15 år. De to drenge har desuden prøvet at sidde i voksenfængsel. Amir fortæller, hvordan det var: "Det var hårdt, mand. Jeg sad isoleret. Fordi jeg var under atten. Det er til at brække sig over. Du laver ikke andet end at se fjernsyn fjernsyn fjernsyn. Du kommer ikke ud at gå, du bliver tynd, du får lortemad, du ser ikke sollys."

"Men jeg var 23 timer i cellen og måtte ikke snakke med min far eller få besøg eller noget som helst."

Da Mikkel bliver spurgt om han har prøvet at sidde i isolation, siger han: "I de første fjorten dage sad jeg i Maribo arrest, fordi der ikke var plads på en ungdomsinstitution. Så skulle jeg sidde dernede. Og der var jo ikke nogen, der var under atten. Og man må ikke snakke med dem, der er over. Så det var faktisk det samme som isolation. Det stod bare ikke på papirerne. Men jeg var 23 timer i cellen og måtte ikke snakke med min far eller få besøg eller noget som helst."

Betydningsfulde voksne

Voksne har der været masser af i de unges liv, men i særlig grad professionelle voksne som sagsbehandlere, socialpædagoger og beskikkede advokater. Da Sarah blev

tvangsfjernet fra sin mor, fik hun en advokat. "Han snakkede min sag", fortæller hun uden den store overbevisning i stemmen. Hun fortæller også om, hvordan hun oplevede det at blive inddraget: "Altså, de spørger dig for eksempel: 'hvad tror du vil være bedst for dig?' Hvis du så siger noget, så siger de 'ja.. ok.. nå'. De sidder sådan en seks-syv damer, ik'. Men de *hører* ikke hvad du siger, de læser bare på et papir. Og der står jo, at jeg har været meget voldelig. Men jeg har forandret mig meget, jeg kan godt styre mig nu, ik'. De lærer slet ikke personen at kende." På den måde føler Sarah, at de voksne dømmer hende, uden at de har givet hende en fair chance.

Selvom Sarah er utilfreds med at bo på den nuværende institution, har hun alligevel en vis respekt for de voksne på stedet. Og den holdning deler Mona. Hun synes især, det er positivt, når de voksne sætter klare grænser, og man kan mærke konsekvenser af sine forkerte handlinger. På Monas tidligere institution kunne man gå ud til klokken tre om natten. "Det var som om, de bare var ligeglad med en," siger hun.

Det er kun få voksne, som de unge har oplevet, ikke var ligeglade. Amir og Sarah ved godt, hvem de i sidste ende altid har kunnet stole på og komme til. Det er deres bedstemødre. "Af voksne, der er jeg tættest knyttet til min farmor. Hun har altid været den, der har passet mig, og det er altid dér jeg har kunnet komme hen lige siden," fortæller Amir.

Forebyggelse

Når det kommer til forebyggelse af kriminalitet, kan de unge godt se, at voksne er vigtige. Mona synes, at der burde være flere lærere og klubmedarbejdere med anden etnisk baggrund end dansk. Sarah mener, det er vigtigst, at man har en man kan være ærlig over for: "Altså, hvis jeg nu har røget joint én gang ik', så ved jeg ikke, hvem jeg

skal sige det til. Altså, man har brug for hjælp, fordi man ikke selv kan håndtere det. Så der skulle være en eller anden, som man kunne fortælle sådan nogle ting til ik'?" Sarah har erfaret, at hendes veninde er holdt op med at lave "alt muligt lort", efter at hun har fået en kontaktperson. Det kunne Sarah også godt tænke sig.

"Man må absolut ikke få børn til at føle, at man er imod dem, for så vil de bare trodse"

Mikkel mener også, det er vigtigt at have en fast tilknytning til en voksen. Men han har selv dårlig erfaring med det: "Hvis du nu knytter dig til nogen på et opholdssted – det kan man jo ikke rigtig, for man bliver bare sendt af sted igen. Du ser aldrig nogen sinde personerne igen. Så får man nærmest det dér svigt igen, hvor lige pludselig, så er de bare væk. Det synes jeg ikke er så rart."

Når det handler om forebyggelse af kriminalitet, fremhæver Mikkel dog først og fremmest forældrenes rolle. "Fordi mange gange så er det jo forældrene, der griber det forkert an". Derfor synes han, man burde fjerne børnene fra forældrene. Men det er også vigtigt, at man hjælper forældrene til at gøre det bedre. "Jeg mener faktisk, at det er forældrene, der skal have hjælp – til at hjælpe deres børn, ik'? Man må absolut ikke få børn til at føle, at man er imod dem, for så vil de bare trodse," forklarer han.

Hvad med fremtiden?

Som de fleste andre unge reflekterer Sarah, Mona, Amir og Mikkel over, hvad der skal ske i fremtiden. Sarah ved ikke, hvad hun gerne vil. Dog ved hun, at hun ikke har lyst til at gå i skole. Der har hun kun oplevet nederlag, og hun tvivler på, at det kan blive anderledes. For alle fire unge hænger overvejelserne om fremtiden nært sammen med tanker om

fortiden. Alle har de et klart ønske om at sige fra over for kriminalitet.

”Helst skal man have en god barndom. Det er vigtigt, at man får lov til at være *barn*.”

Mona fortæller, at hun i starten syntes, det var sejt at blive omtalt i medierne for de ting, hun gik og lavede. Men nu ser hun anderledes på det: ”Til sidst så tænker man: Hvad er det, jeg har lavet? Jeg er en pige, hvorfor skal jeg gå og lave den slags ting?” Sarah har gjort sig lignende overvejelser: ”Da jeg blev tvangsfjernet i to år, der begyndte jeg virkelig at tænke over det, jeg havde gjort ik’. Fordi, altså, jeg er femten år nu, ik’. Der er tre år, til jeg bliver atten. Jeg skal have en fremtid, tænkte jeg. Så holdt jeg automatisk op med alt det, jeg gjorde.”

For Mikkel betød hans møde med fængselsverdenen nye erfaringer med skolen. ”Det er ikke sådan, at jeg siger, at hvis jeg kunne spole tiden tilbage, så ville jeg aldrig have gjort det. For jeg er kommet meget langt, efter at jeg er kommet i fængsel. Jeg er blevet clean for alle stoffer, og så er jeg snart færdig med min eksamen.” At Mikkel næsten har gennemført 9. klasse, har uvurderlig betydning for ham. Både i forhold til hans muligheder fremover, men måske mest for hans selvforståelse og selvrespekt her og nu.

En fælles udfordring for de unge er, hvordan de i fremtiden skal navigere i nye og gamle venskaber. Særligt drengene er opmærksomme på, at deres sociale omgangskreds må tages op til revision. De fleste af vennerne er nemlig fra det kriminelle miljø. Mikkel håber, at kriminalforsorgen giver kommunen lov til at bestemme, hvor han skal hen, når han bliver løsladt, så han kan komme væk fra det gamle miljø. ”For hvis folk ikke kender mig, så kan jeg jo næsten selv vælge, hvilken del af klassen jeg vil snakke

med ik. Så kan jeg vælge de dårlige fra”, siger Mikkel viljefast.

Et godt børneliv

Mona, Sarah, Amir og Mikkel er blevet spurgt, hvad der er vigtigt for, at man som barn kan have et godt liv i Danmark. Deres svar vidner om, at de har særlige oplevelser med sig i den personlige bagage. Mikkel svarer for eksempel: ”Helst skal man have en god barndom. Det er vigtigt, at man får lov til at være *barn*. Man skal ikke have alle de voksne opgaver. Når du fx kun er seks år gammel, skal du ikke begynde at tage ansvar for de forskellige ting. Og når du er tretten år, skal det ikke være dig, der skal sørge for, at der er gjort rent og sådan. Da jeg boede hos min mor, var det rimelig meget mig, der skulle tage ansvar for det meste. Sådan var det ikke hos min far. Men hvis børnene skal tage ansvar, så bestemmer de nærmest også selv. Så når jeg var hos min far, kunne jeg ikke acceptere, at han ville bestemme over mig, for det var jeg jo vant til at gøre selv. Og det er ikke godt.”

Sarahs har også tænkt over sin barndom. Hun siger: ”Jeg er jo femten år nu, ik? Og jeg har prøvet rigtig meget af en femtenårig at være. Så det er nok også derfor, at jeg har gjort meget af det, jeg har gjort.” Oplevelserne i barndommen, mener hun, kommer til udtryk i den måde, hun er på i dag. Hun slutter af med at sige: ”Det er også fordi, man har så meget vrede inden i sig, ik? Så har man bare ladet det komme ud på en anden måde...”

Børn af fængslede

Børnerådet har deltaget i to weekendophold arrangeret af SAVN – en forening for børn og andre pårørende til fængslede. Her lavede Børnerådet interview med 13 børn: veninderne Sille og Sofie på 7 og 8 år, søstrene Maja og Maria på 17 og 14 år, søskendeparret Jimmi og Anja på 15 og 13, år Niclas på 10, de tre veninder Tea, Emma og Ann på 12, Noah på 12 år og brødrene Mike og Lukas på 9 og 12 år.

På besøg i fængslet

Trods forskellige historier har børnene her mange ens oplevelser og følelser. For flere af dem er det ikke første gang, deres far sidder inde, så mange af dem har prøvet at være på besøg i flere forskellige fængsler eller arresthuse. Emma på 12 beskriver, hvordan hun oplever et af de steder, hvor hun har været på besøg: "Der er en kæmpe stor mur og hegn rundt om. Man er virkelig indelukket, og der er ingen farver, kun gråt, sort og brunt. Det synes jeg virkelig er en ubehagelig oplevelse for børn." Maja på 17 siger: "Man bliver låst inde i sådan et lille rum – altså, ikke hans eget rum, det må man ikke, men et besøgsrum. Der kan man så sidde og se fjernsyn eller noget. Så jeg tror også, at børn selv føler, de er i fængsel, når de er der. Sådan følte jeg det."

Der, hvor Mike og Lucas' far er nu, er der hyggeligt, bl.a. fordi der er legeting og andre børn. Men de husker også tydeligt, hvordan det var i starten. "Det var rigtig ubehageligt. Så stod der bare sådan nogle store politimænd sådan her," Lukas lægger armene over kors, "de stirrede på en med store øjne, og hvis man skulle sige noget, blev man jo nødt til at hviske."

Maja, som i dag er 17, husker episoder fra hun var lille og sammen med sin søster besøgte sin far. Hun siger: "Jeg kan huske fra dengang vi var små - hvis der var et eller andet, man

havde lavet i sløjd eller formning til ham – at de så skulle stå og åbne det hele. Det syntes jeg, var helt vildt træls. Det var ydmygende. De *flår* det nærmest bare op, og de pakker det ikke ind igen. Altså, jeg tænker bare: *Så travlt* kan de vel heller ikke have, at de ikke kan gøre det på en sød måde - eller sige, at de bare lige skal lure."

Tiårige Niclas er, ligesom flere andre, ked af at besøgstiden er så kort. Han forklarer, at man kan få to slags tider. Ham og hans mor er der altid kun i tre timer. Han siger: "Jeg bliver tit ked af det, når vi skal gå. Min far bliver også nogle gange ked af det. Han siger til mig, at han savner mig".

Politi og fængselspersonale

Første gang Majas far var hjemme på weekend, var der en kvindelig betjent med. "Hun var rigtig sød – og god til at gøre det til en god oplevelse. Vi lavede sådan et monster ud af en papkasse og klippede huller til øjne og satte hår på. Vi legede rigtig meget sammen," fortæller Maja. Hendes generelle syn på fængselspersonalet er dog, at de "ærlig talt godt ku' ta' og smile lidt mere, og lære at sige pænt goddag." Både tiårige Niclas og Emma og Anna på tolv synes, at personalet er flinke, men Tea som også er tolv, er ikke spor begejstret. "Bare det der politi – jeg får kvalme af dem," siger hun. Tolvårige Noah fortæller om en oplevelse, han har haft med politiet, før deres far blev anholdt: "Jeg kan huske, at

det ringede på døren, og så gik min mor ud og åbnede, og så var det politiet, der spurgte, om de måtte komme ind. Så lukkede hun dem så ind, for hun troede bare, at de skulle snakke. Men så rodede de hele hjemmet igennem og rodede alle vores skabe ud og smed ting ned på gulvet og papir ud over det hele - og de smadrede vores glas og sådan. ... Så begyndte vi så at græde. For politiet havde sådan set smadret næsten hele vores hus.”

Hvor er far?

Når ens far kommer i fængsel, er det ikke sikkert, at man som barn får det at vide med det samme. Flere af de børn Børnerådet har talt med, har oplevet, at deres mødre løj for dem i starten. Lukas er en af dem: ”Min mor sagde bare til os, at far var i et sommerhus ovre i Jylland sammen med sin ven Jannick.” Den historie Teas mor fortalte, var lidt mere eksotisk. Tea siger: ”Dengang jeg fik det at vide, var jeg fem, og jeg blev ved med at spørge, om ikke jeg kunne ringe til min far. Men det kunne jeg ikke, på grund af at han var rejst til Sydafrika, sagde min mor. Og så et par måneder efter, så kom der et brev fra ham, og så fortalte hun mig så, at min far var kommet i fængsel”. Hjemme hos tvillingerne Noah og Ann prøvede deres mor også at holde sandheden skjult for dem. ”Men så en dag, der begyndte hun så at græde. Så prøvede vi sådan at trøste hende, og så forklarede hun så sagen, som det var. Jeg tror vi var seks år, da vi fik det at vide. Ja, og så begyndte vi så også at græde,” fortæller tolvårige Noah.

Når børnene er gamle nok, kan det være deres mor fortæller dem sandheden - men ikke nødvendigvis. Maja på 17 måtte i årevis forholde sig til rygter i byen. Hun oplevede dem som et angreb mod hende og en bagtalelse af hendes far, så hun forsvarede ham og sig selv i slåskampe og skænderier. Det ødelagde nogle venskaber, at hun ikke fik fortalt sandheden. Alligevel forsvarede hun sin mor: ”Min mor var simpelthen så træ

af, at det altid skulle være *hende*, der fortalte om de ting, han lavede – at han ikke kunne ta’ og mande sig lidt op og sige det selv. Og han siger jo stadig til os, at det bare var noget tyveri. Bare fordi han vil gøre os glade. Men så siger jeg: ’Hey, jeg ved sgu da godt, hvad du har lavet’. Og så pjatter vi lidt med det.”

”Det er bare sådan, jeg har min far. Det er så den måde, han er far på. Jeg er jo blevet vant til det.”

Om at fortælle det ovre i skolen

At ens far er kommet i fængsel, kan være en tung hemmelighed at bære på. Langt de fleste børn vælger at betro sig til en nær ven eller veninde, eller børnenes mor eller lærer hjælper med at fortælle det i klassen. Her er reaktionerne forskellige. Emma på 12 er irriteret over, at de andre piger prøver at være medfølelse og siger, at de ved, hvor hårdt det må være. ”Men det ved de jo ikke. De har jo ikke en far i fængsel” siger Emma. Noah på 12 fortæller, at de andre fra klassen reagerede med store øjne, da de hørte om hans far. ”De spurgte lidt, men jeg var alt for ked af det til at svare, så det gjorde min lærer. Men så efter en måned eller sådan noget, så begyndte jeg så at blive drillet med det – så måske var det alligevel ikke det rigtige at fortælle det. Men de skulle jo vide det på et eller andet tidspunkt,” siger han.

Noah er ikke den eneste, der har oplevet at blive drillet. Tea, der også er 12 år, fortæller om en bestemt plageånd: ”Han havde bare fået alle til at tro, at jeg var helt vildt underlig – fordi min far havde slået en ihjel – og at jeg også kunne finde på det. Så de kaldte mig en psykopatunge. Og han blev ved med at tegne tegninger, der skulle forestille mig, der slog nogen ihjel, eller af min far, og alt sådan noget.”

Også niårige Mike og hans brødre er blevet mobbet med deres far. Det er mest gået ud

over Mike, som, allerede fra han startede i nulte, har forsvaret sig fysisk – endda mod dem i 2. og 3. klasse. Storebror Lukas er ked af, at hans lillebror bliver drillet og forklarer, at man ofte er udsat i skolegården, fordi der næsten aldrig kommer nogen voksne. Det gør ham vred. ”De er ingen steder! De er så fucking fesne – ja, undskyld jeg bander. Men så må de edderdøvlme snart få noget ekstra personale,” siger han.

For Maja på 17 år er det ikke længere så tabuiseret at hendes far er i fængsel. Sidst han kom ind at sidde, gik hun på efterskole, og der sagde hun tingene, som de var. Hun forklarer: ”Altså, jeg ser det ikke som noget specielt mere. Det har han jo gjort så meget. Det er jeg lidt ligeglåd med. Det er bare sådan, jeg har min far. Det er så den måde, han er far på. Jeg er jo blevet vant til det.”

“Jeg havde rigtig meget brug for at fortælle min far alle de tanker, jeg gik med, og jeg skrev også brevet - om alt det, jeg tænkte om den seneste tid og sådan. Men jeg fik det aldrig sendt, for jeg kunne ikke klare tanken om, at nogle betjente sad og læste det hele igennem, når det var noget meget personligt.”

Behov for at tale med far

Når børnene er adskilt fra deres far i lange perioder, opstår savnet og behovet for at fortælle om stort og småt i hverdagen. Ann på 12 har fundet ud af, at hun kan 'skype' med sin far om natten, for der holder betjentene ikke øje. Ofte er hun oppe til klokken tre for at snakke med ham. Hun kan også se ham på sit webcam.

Maja har været igennem lidt af hvert med sin far. De ting, hun var vidne til, gjorde, at

hun en dag meldte ham til politiet. I tiden efter havde hun behov for at sende ham et brev om, hvordan hun havde det. ”Men når de sidder i arresten, kan man ikke give dem nogen ting eller sende breve, uden at det bliver sprættet op og kigget igennem. Jeg havde rigtig meget brug for at fortælle min far alle de tanker, jeg gik med, og jeg skrev også brevet - om alt det, jeg tænkte om den seneste tid og sådan. Men jeg fik det aldrig sendt, for jeg kunne ikke klare tanken om, at nogle betjente sad og læste det hele igennem, når det var noget meget personligt.”

Men selv efter at Majas far er kommet på udgang, kan Maja og hendes søster Maria på 14 stadig finde det svært at tale rigtigt med ham. Han lover at være sammen med dem, men skal altid ses med alle mulige, eller han virker bare fraværende. Maria siger: ”Han er verdens bedste far, ingen tvivl om det - han er rigtig omsorgsfuld og kærlig og alt det. Jeg ville bare ønske han var der noget mere. Også at han *virkelig* var der – når vi rent faktisk er sammen. Altså, han er virkelig en go far, og jeg ville da heller ikke bytte ham for noget, jeg ville bare ønske, han ku tage sig lidt sammen. Han skal bare lære at begå sig som normal. Men det er jo svært, for han har jo siddet i fængsel stort set lige siden han var 17 år.”

Svigt

R rigtig mange af børnene, hvis far er i fængsel, har haft oplevelser, hvor deres far har svigtet eller løjet. Maja og Marias far siger mange ting som ikke passer, blandt andet om hvornår han kommer hjem. De ved godt, at han siger det for at gøre dem glade, men de har med tiden gennemskuet ham. ”Han har ikke helt forstået, at det sårer mere, at man går og glæder sig til, at han kommer ud, og så kommer han ikke alligevel. Han tror, at så virker det ikke som så lang tid for os. Så han siger, han kommer ud om to måneder - og så to måneder igen – og to måneder igen,” fortæller de. De har lange historier om, hvordan de gang på gang er blevet brændt

af, fordi deres far ikke har kunnet holde sine løfter, når han var på udgang.

Noah og Ann ser ikke deres far så tit, da de ikke kommer på besøg i fængslet, og han normalt ikke har udgang. Men da Noa skulle fejre sin 12-årsfødselsdag, skulle han med. De glædede sig helt vildt meget, men han dukkede aldrig op. Og hele dagen kom til at gå med at vente. ”Altså, vi havde jo regnet med, at han kom ved ellevetiden, men da han så ikke kom der, så regnede vi med, at han kom ved totiden, og hvis han ikke kom ved totiden, så regnede vi med, at han kom ved femtiden. Vi ventede bare. Det var ikke særlig rart. Min mor hun havde jo købt *rigtig* meget mad, fordi han er en rigtig ædedolk ... ja, og så det der med, at han havde brændt mig og Ann af. Bare fordi han var ude og drikke.” Noah græder, mens han fortsætter: ”Vi havde jo hele tiden troet, at han ville komme. For os var det jo kun vigtigt, at han kom til fødselsdagen, det var jo helt lige meget, hvad han gjorde de andre dage. Hvis han skulle drikke, skulle det bare ikke være på min dag.” Oplevelsen har sat sig dybt, så da deres far undskyldte nogle dage efter, kunne Noah ikke tage imod det. Han siger: ”Men på et eller andet tidspunkt, der er man nødt til at tilgive. Man kan ikke blive ved med at gå rundt og være sur på ham i et år. For han er jo stadig min far.”

Mikkel på 17 år er anbragt på en sikret institution og afventer sin dom. Her har han læst FN's Børnekonvention.

Det var fordi jeg læste i avisen, at de overskred mange børns rettigheder, når de sad fængslet. Så tænkte jeg: den skal jeg da prøve at læse, den der børnekonvention. Det kan være, der er et eller andet, der kan hjælpe mig. Og så fik jeg en af pædagogerne her til at printe den ud til mig. Så brugte jeg så noget tid på at gennemlæse den. Der står mange gode ting i. Man må jo heller ikke tage barnets værdighed og alt sådan noget - det gør du også på en måde, hvis du udelukker dem fra familie, ik.

Jeg har undersøgt det meste. Man er jo nødt til at kende sine rettigheder, ellers får man ikke lov til noget som helst.

Børnerådet

Vesterbrogade 35A

1620 København V

Telefon: 3378 3300

E-mail: brd@brd.dk

www.brd.dk